

Moniongelmaiset asiakkaat, palveluntarpeen määrittely ja työryhmän työnjako

Liperin kunnan valtuustosali

18.9.2007 klo 8.30 – 15.30

Juha Kemppinen 2007

MY FAMILY

Ida Kemppinen 2001 (8v)

Juha.Kemppinen@
pp1.fi

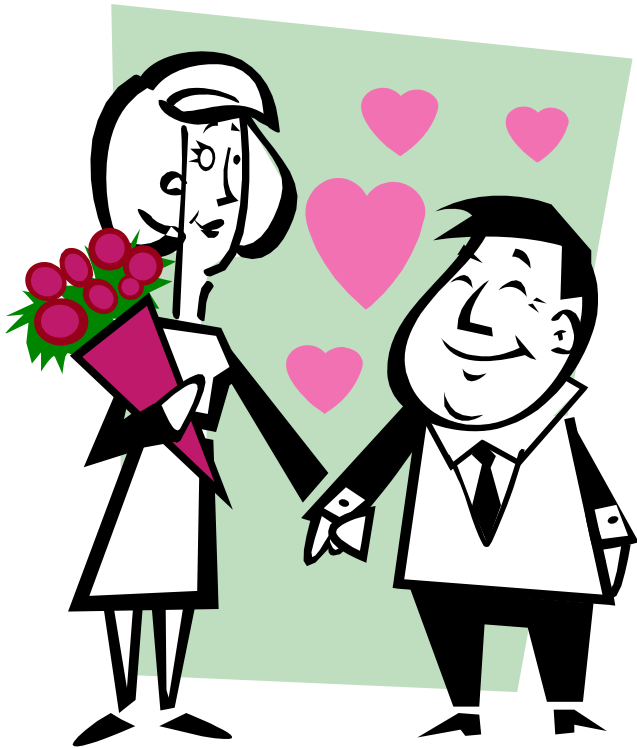
GSM 050-3545644

Juha KT Kemppinen,
päihdepsykiatri, LL,YTM
psykiatrian ja yleislääketieteen erikoislääkäri,
päihdelääketieteen erityispätevyys
ratkaisukeskeinen terapiakoulutus ad 2/2008

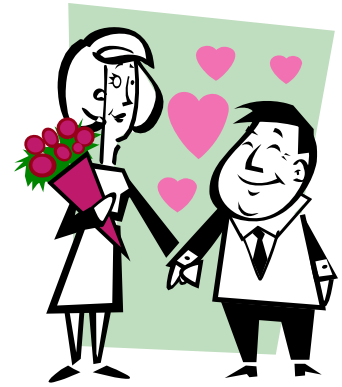
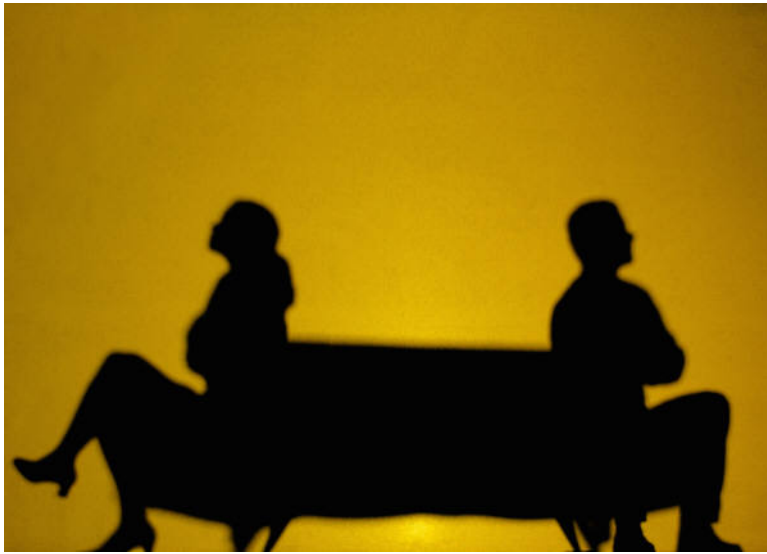
Terveys- ja sosiaalipalvelujen suunnittelu ja toteutus

1. Asiakkaiden moniongelmaisuus eli 2- ja 3-diagnoosisuus (päihde- ja mielenterveysongelma sekä somaattinen sairaus)
2. Palvelun tarpeen määrittäminen
3. Palveluiden toteuttaminen moniammatillisessa työryhmässä (käytännön työ ja työnjako)

Tyypitarina Elinasta ja Antista...

ja heidän neljästä lapsestaan,
ja siitä kuinka päihteet
vaikuttivat heidän aikuiselämäänsä

Kielteinen tunne, joka johtuu jostain
ratkaisemattomasta ongelmasta
→ kyvyttömyys puhua asiasta

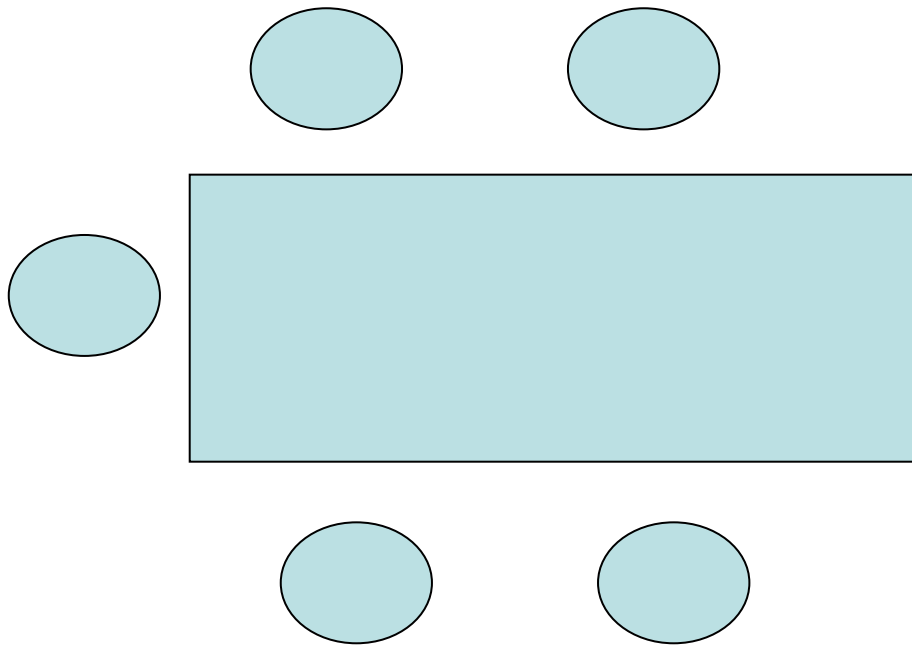
Usko juomalla saavutettavaan
nopeaan helpotukseen
→ juomisen oikeuttaminen

Kielteisen tunteen
voimistuminen pitkällä
tähtämellä

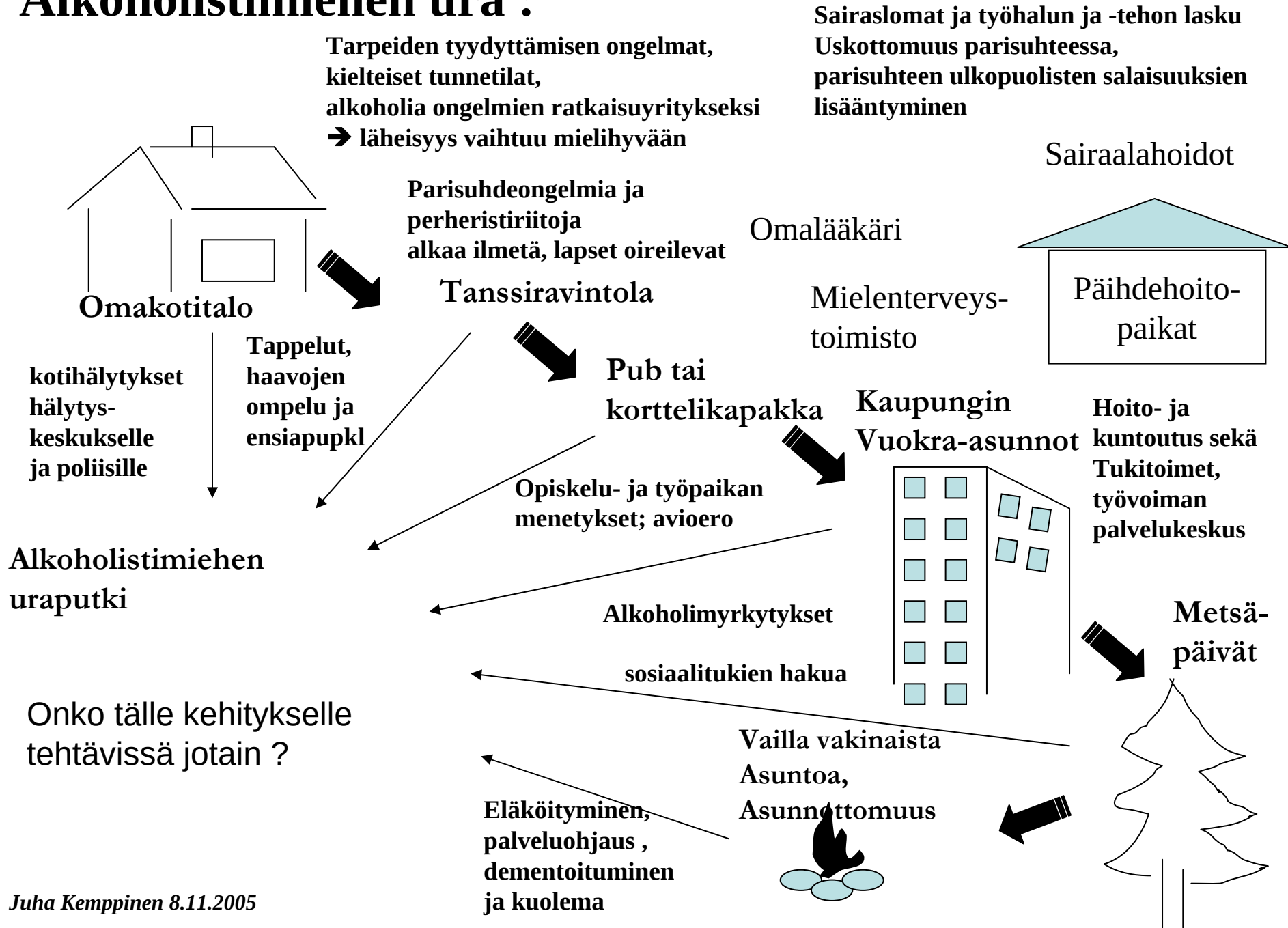
Mielialan väliaikainen
helpottuminen

Parisuhteessa ALKOHOL(IST)IN ANSA

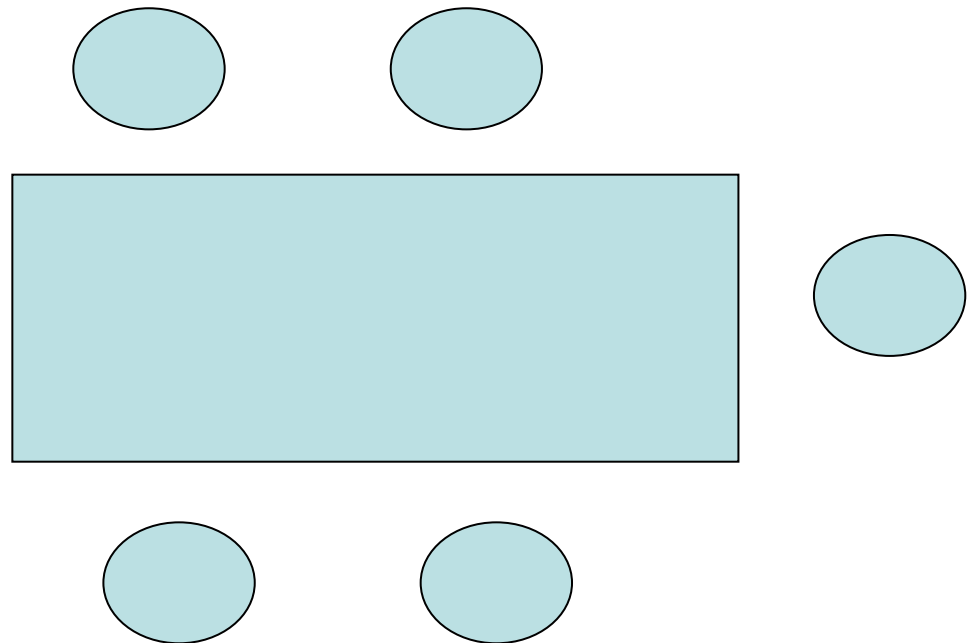
Mitä sitten Antille tapahtuikaan?

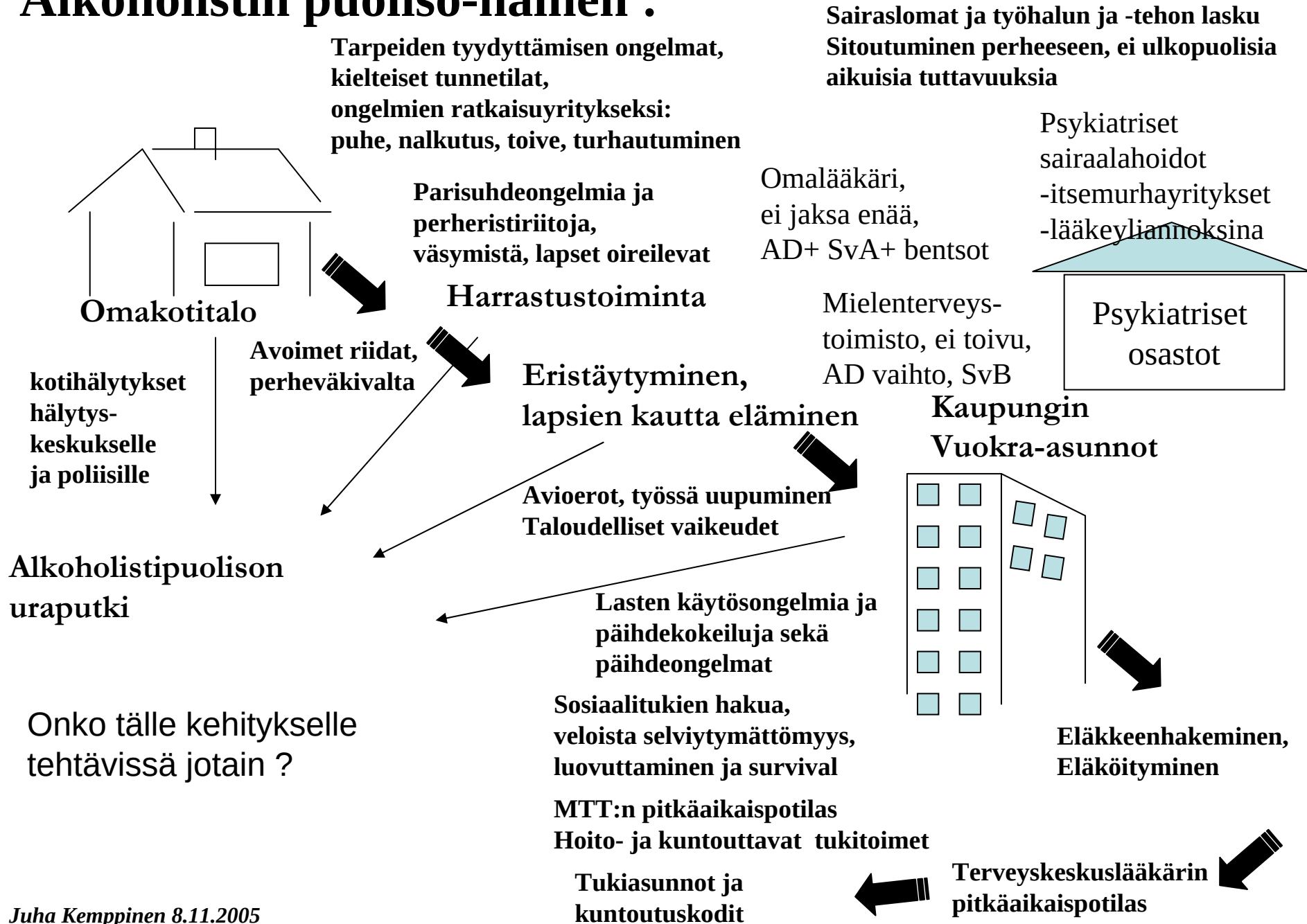
Alkoholistimiehen ura :

Mitä sitten Elinalle kävi?

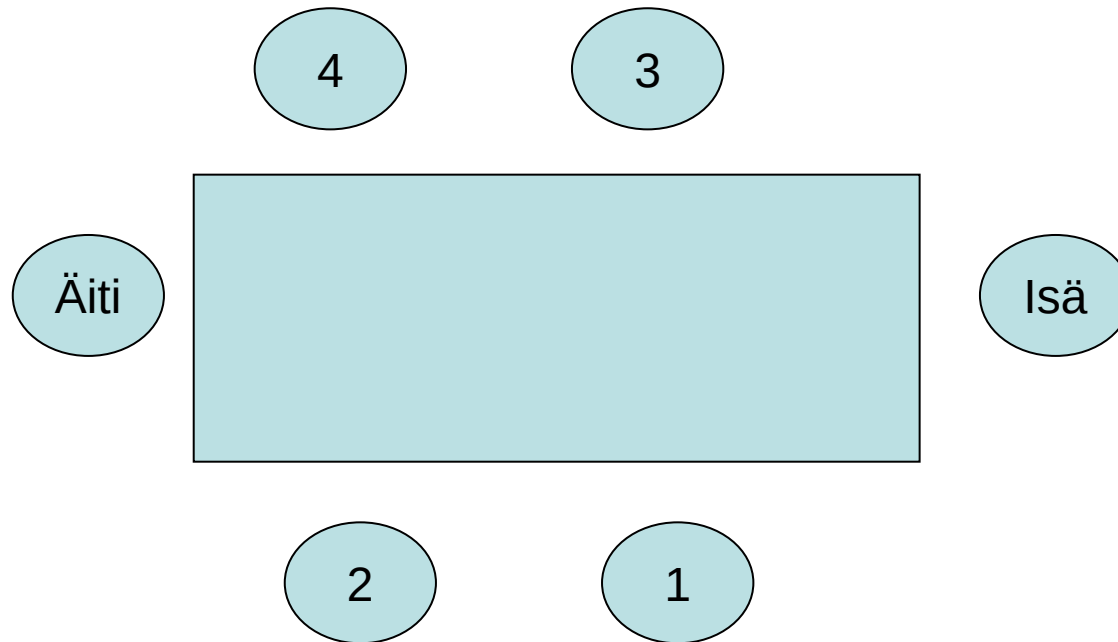

Alkoholistin puoliso-nainen :

Lapsille ”löytyy” perhesysteemissä
jo 3-vuotiaana perherooli,
joka sopii lapsen temperamentille
ja perheen ilmapiirille ... :

Entäs lasten kohtalo?

... perheroolien purkaminen olisi välttämätöntä,
mutta useimmissa hoitokuvioissa
päihdeperhe ei ole kokonaisuudessaan hoidossa ...

Päihdeperheiden jäsenten ilmoittamia emootioita (Daley DC et al, 2002)

• Ahdistuneisuus	58 %
• Turhautuminen	58 %
• Huolestuminen	56 %
• Taakan tunne	55 %
• Depressio	48 %
• Murhe	48 %
• Viha	42 %
• Häpeä	21 %
• Syyllisyys	18 %

Over 2,000,000 copies sold

SECOND EDITION

It Will Never Happen to Me

Growing Up with Addiction as
Youngsters, Adolescents, Adults

Claudia Black, Ph.D.

The sequel to *It Will Never Happen to Me*

Changing Course

SECOND EDITION

Healing
from Loss,
Abandonment,
and Fear

Claudia Black, Ph.D.

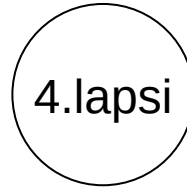
Päihdeongelmaisessa perheessä kasvaminen-lapsi :

Päihdeperheen säännöt:

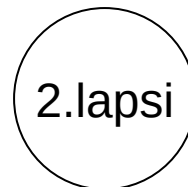
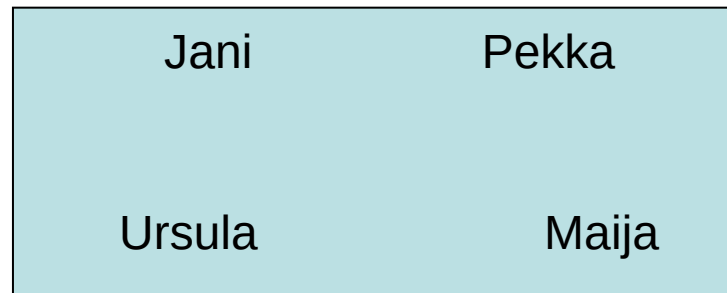
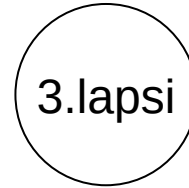
1. Älä luota
2. Älä tunne
3. Älä ajattele
4. Älä kyseenalaista
5. Älä kysy
6. Älä leiki
7. Älä tee virheitä

Työntekijä
kutsutaan
mukaan
perheen
sääntöihin,
koska niillä
päihdeperheen
lapsi on
selviytynyt

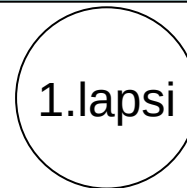
**Käytös-
ongelmainen
lapsi,**
Acting Out Child

**Sovittelija
lapsi,**
Placater Child

**Sopeutuja
lapsi,**
Adjuster Child

**Vastuun-
kantaja-
lapsi,**
*Responsible
Child*

Päihdeongelmaisessa perheessä kasvaminen-lapsi :

2. Sopeutuja:

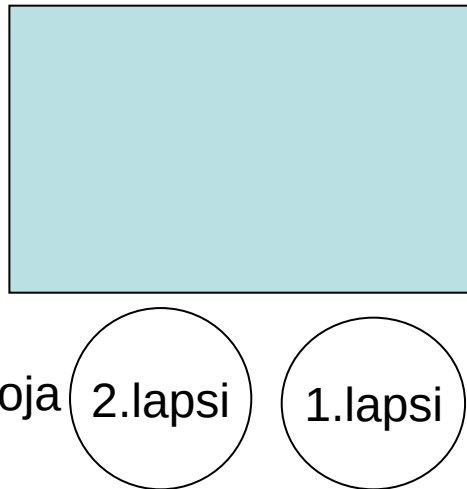
Vahvuudet

- joustavuus
- kyky seurata
- helppoasenteinen
- ei järky kielteisistä tilanteista

2. Sopeutuja:

Heikkoudet

- kyvyttömyys aloitteellisuuteen
- pelkää tehdä päätöksiä
- ei tiedä mihin tähtää
- kyvyttömyys havaita vaihtoehtoja ja valtaa
- seuraa ilman kysymyksiä

1. Vastuunkantaja:

Vahvuudet

- organisoitunut
- johtajataitoja
- päätöksentekijä
- aloitteentekijä
- perfektionisti
- päämääräsuuntautunut
- itsekuria omaava

1. Vastuunkantaja:

Heikkoudet

- vaikeuksia kuunnella
- vaikeuksia seurata
- vaikeuksia leikkiä
- vaikeuksia rentoutua
- joustamattomuus
- tarve olla oikeassa
- kova tarve kontrolloida
- äärimmäinen virheiden pelko
- spontaanisuuden puute

Päihdeongelmaisessa perheessä kasvaminen-lapsi :

4. Käytöshäiriöinen:

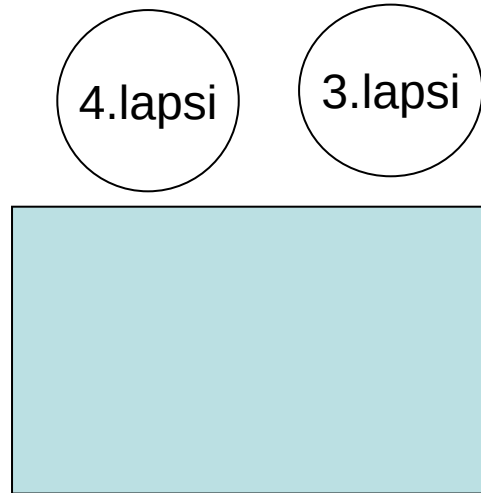
Vahvuudet

- lähellä omia tunteitaan
- vähemmän kieltoa, enemmän rehellisyyttä
- luova
- huumorintaju
- kyky johtaa kyselemättä

4. Käytöshäiriöinen:

Heikkoudet

- kyvyttömyys ilmaista vihaa
- kyvyttömyys seurata ohjeita
- tunkeileva
- sosiaalisia ongelmia nuorella iällä
 - pinnaus
 - päihderiippuvuudet
 - koulunkeskeyttämiset
 - teiniraskaudet jne.

3. Sovittelija:

Vahvuudet

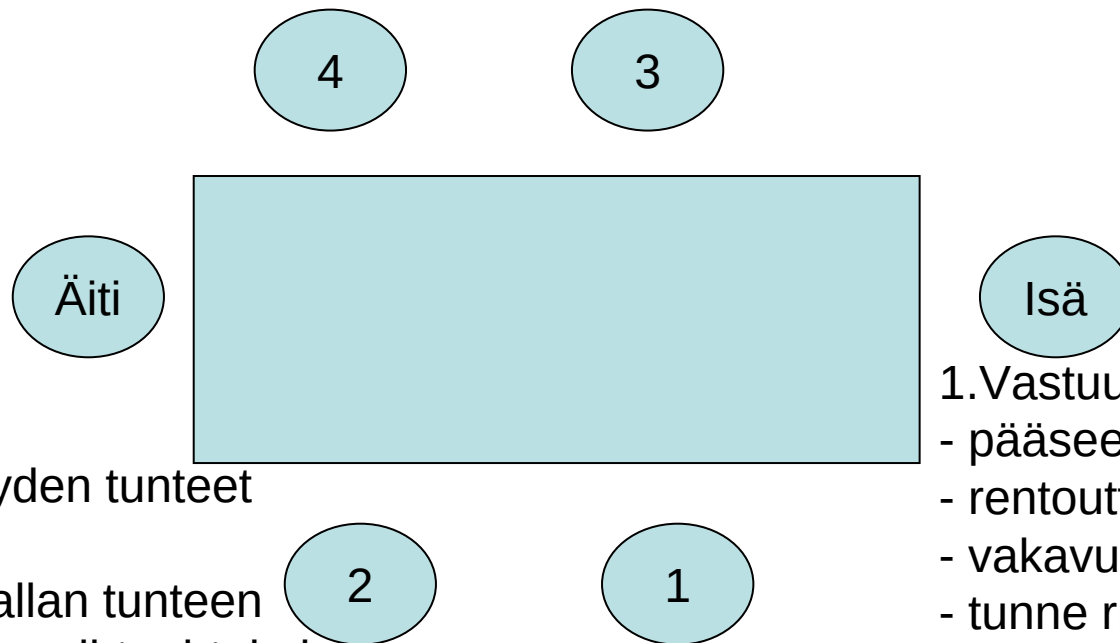
- huolehtii
- empaattinen
- hyvä kuuntelija
- herkkä toisille
- avulias
- kaunis hymy
- lämmin

3. Sovittelija:

Heikkoudet

- kyvyttömyys vastaanottaa
- kyvyttömyys keskittyä itseensä
- syyllisyys
- vihan suuri pelko
- suuri sietokyky sopimattomalle käytökselle

Alkoholi ja päihteet: miten ne vaikuttavat päihdeperheen aikuisiin lapsiin?

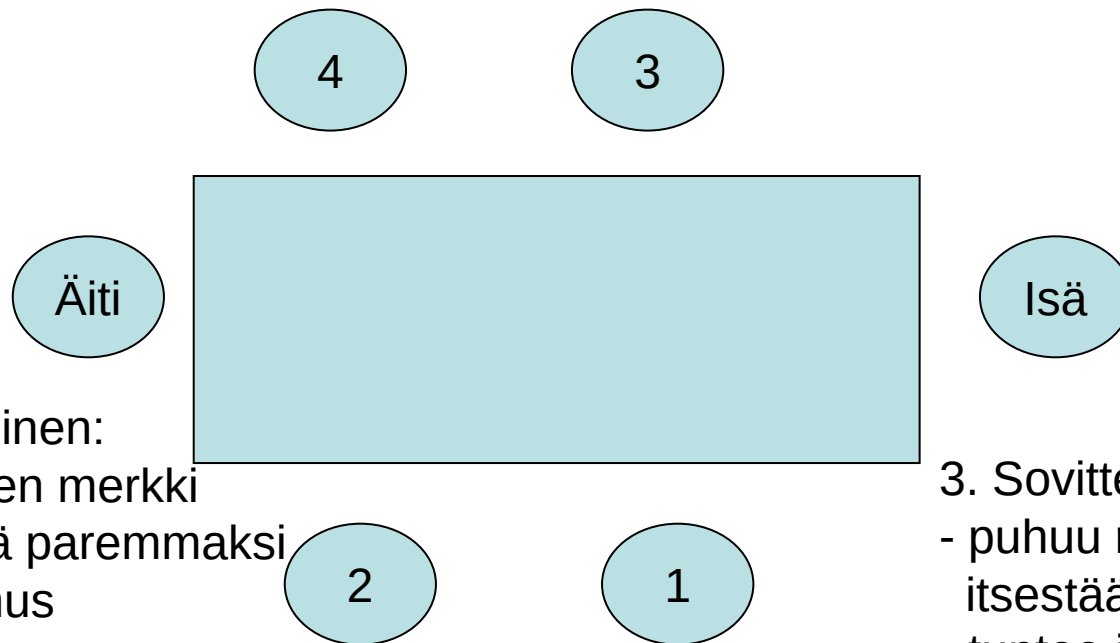
2. Sopeutuja:

- riittämättömyyden tunteet poistuvat
- saa väärän vallan tunteen
- tajuaa elämän vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia
- päätöstenteko helpottuu
- kokee rehellisiä tunteita ja puhuu todellisista asioista
- lisääntynyt itseluottamus
- tarjoaa tunteen "olemiseen"
- ➔ tulee tapa ilmaista tunteita

1. Vastuunkantaja:

- pääsee vapaalle
- rentouttaa
- vakavuus poistuu
- tunne riittävydestä
- avoimempi omille
- näyttää haavoittuvuutensa ja havaitsee, että ihmiset suhtautuvat häneen positiivisemmin
- ➔ lisäävät alttiutta psykologiselle riippuvuudelle

Alkoholi ja päihteet: miten ne vaikuttavat päihdeperheen aikuisiin lapsiin?

4. Käytöshäiriöinen:

- kapinallisuuden merkki
 - tuntee itsensä paremmaksi
 - väärä luottamus omiin kykyihin
- ➔ nopeasti kehittynyt väärinkäyttö ja riippuvuus

3. Sovittelija:

- puhuu rehellisemmin itsestään
 - tuntee itsensä arvokkaaksi
 - on itsevarmempi
 - on itsekkäämpi
 - voi tulla jopa vihaiseksi
- ➔ päihteestä tulee ongelmien ratkaisija

Alkoholi ja päihteet: miten ne vaikuttavat päihdeperheen aikuisiin lapsiin?

Viha
Raivo
Väkivalta
Rikokset
Päihdeongelmat

Äiti

4

3

Väsymys
Toivottomuus
Näköalattomuus
Hylätyksi tulemisen tunne

Isä

Häpeä

2

1

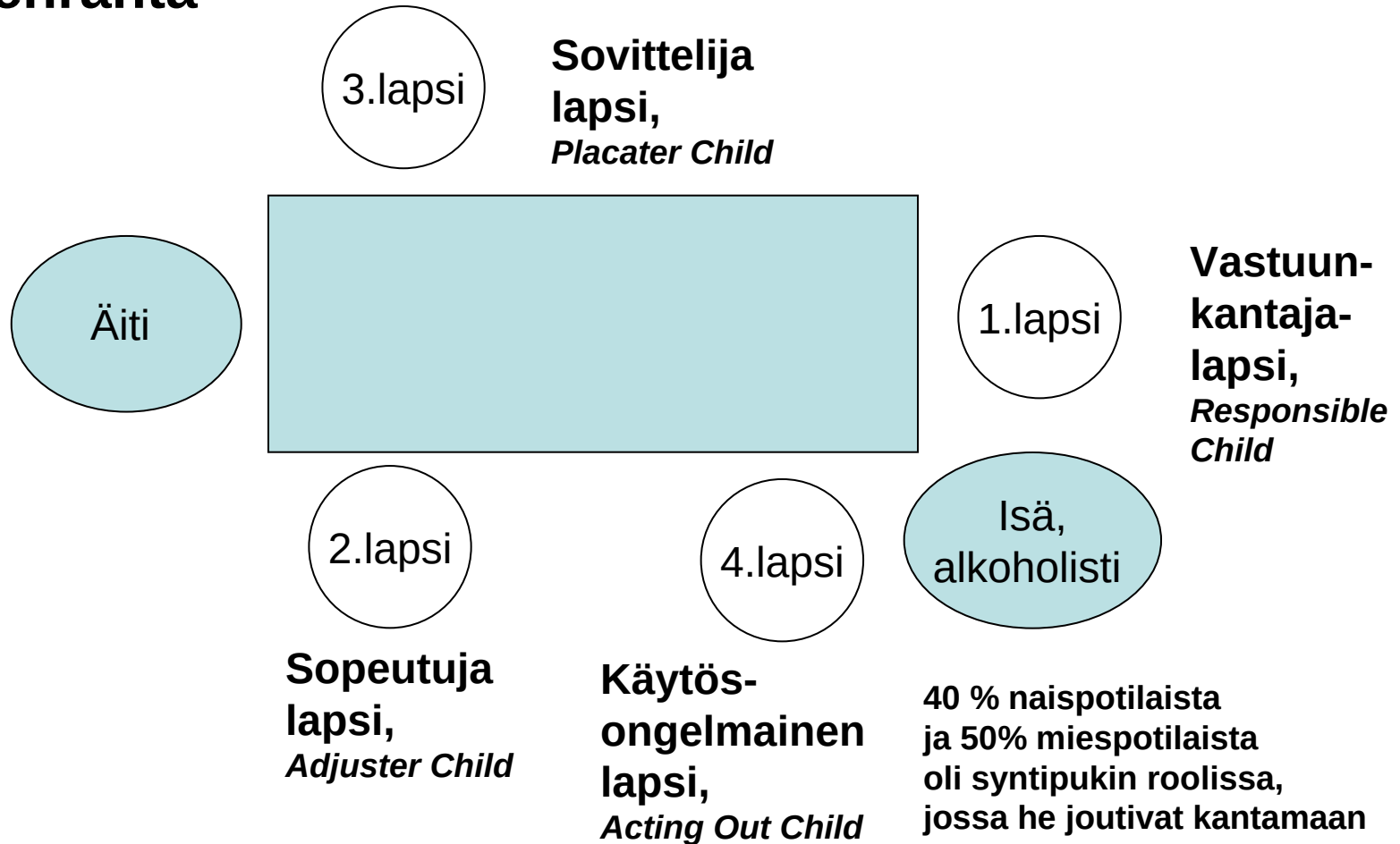
Lykkääminen
Uhriutuminen
Ylipaino
Masennus
Itsemurha

Kontrolli
Perfektionismi
Burnout
Yksinäisyys

Päihdeongelmaisessa perheessä kasvaminen :

Kaksoisdiagnoosi- Projekti, Lappeenranta

20% naispotilaista ja 33.3 % miespotilaista oli unohdetun lapsen roolissa, jossa lapset pyrkivät olemaan näkymättömiä ja kuulumattomia, etteivät aiheuta vanhemmilleen harmia.
(Ulla Lipsanen 2005)

40 % naispotilaista ja 50% miespotilaista oli syntipukin roolissa, jossa he joutivat kantamaan vanhempiensa parisuhteen ongelmia (Ulla Lipsanen, 2005)

Noin 1000 lasta tällä
hetkellä Lappeenrannassa
asuu alkoholistiperheessä (2006)

TABLE 8.2. Child Risk Factors That Tend to Aggregate in Antisocial Alcoholic Families

1. One parent has an alcohol or other drug use disorder *and* ASPD.
2. Both parents have an alcohol or other drug use disorder and/or other psychopathology (ASPD or depression).
3. Parental alcohol use is severe and/or problematic.
4. Dense family history of alcoholism; children are exposed to multiple extended family members with alcohol problems and have higher genetic risk for the disorder.
5. Parental intellect is relatively low.
6. There is a relatively high rate of aggression toward the children, including aggressive disciplinary practices.
7. Parents are verbally abusive with one another; there is violence between the parents.
8. Family socioeconomic status is relatively low.

Note. Adapted from Ellis, Zucker, and Fitzgerald (1997).

TABLE 2.3. Additive Influences of Genetic, Family Environmental, and Nonfamily Environmental Factors on Substance Abuse

Drug	Genetic influence	Family environmental	Nonfamily environmental
Heroin	54%	13%	33%
Marijuana	33%	29%	38%
Stimulants	33%	19%	48%
Sedatives	27%	17%	56%
Psychedelics	26%	21%	53%

Note. Data from Tsuang et al. (1998).

Alkoholistien Aikuiset Lapset (AAL)

Koko alkoholistin perhe sairastaa alkoholismia. Alkoholistin lapsi kärsii riittävän ja johdonmukaisen huomion ja vanhempien lämmön puutteesta. Terve ja vahva itsetunto jää kehittymättä. Sen sijaan omaan itseensä kohdistuva epävarmuus ja itseinho, vaikeudet ihmissuhteissa ja tehtävien loppuun suorittamisessa ovat pysyviä piirteitä alkoholistien lapsilla. Nämä ongelmat eivät parane itsestään iän myötä. Alkoholistien aikuiset lapset voivat saada apua ottamalla itse vastuun omasta kasvustaan.

kirja on julkaistu 1983,
suomennettu 1989 (Kirjapaja)

(Lyhennetty CAST) CAST-6

- Jones ja Pilat on kehittäneet lyhennetyn testin CAST:sta, ns. CAST-6 testin.
1. Oletko koskaan ajatellut että toisella vanhemmallasi on alkoholiongelma ?
 2. Oletko koskaan rohkaissut vanhempaasi lopettamaan juomisen ?
 3. Oletko koskaan väitellyt tai tapellut vanhempasi kanssa, kun hän on juonut ?
 4. Oletko koskaan kuullut vanhempiesi tappelevan kun toinen vanhemmista on humalassa ?
 5. Oletko koskaan halunnut piilottaa tai tyhjentää vanhempiesi alkoholijuomia ?
 6. Oletko koskaan toivonut että vanhempasi lopettaisi juomisen ?

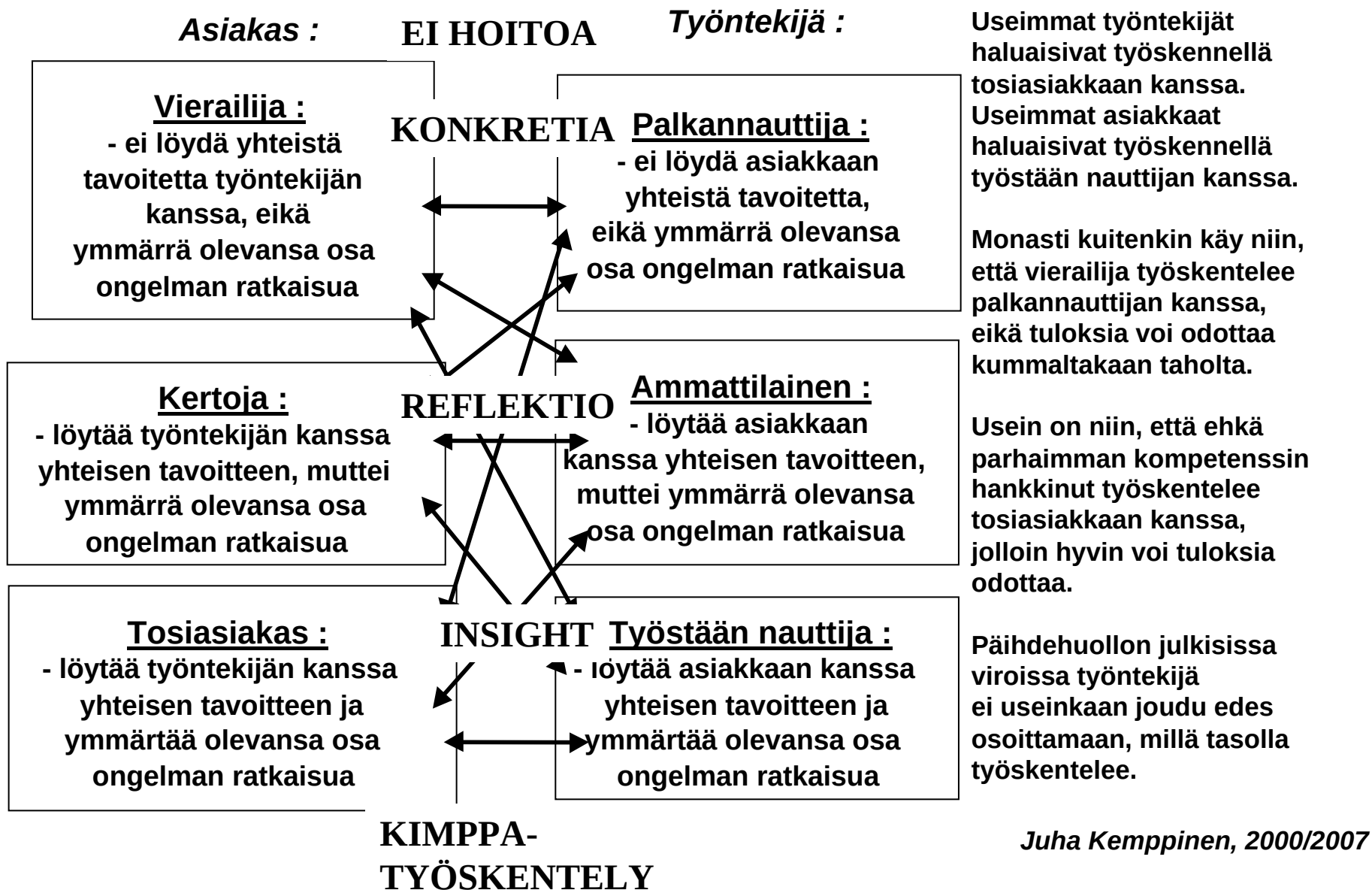
Pisteytys:

Yli 3 Kyllä-vastausta – todennäköisesti alkoholistin lapsi

Muunneltu CAGE

- CAGE on alkoholismin pikaseulontatesti. Jotkut ammattilaiset ovat muunnelleet CAGE-testin sopivaksi alkoholistin lapsille.
- (C) Oletko koskaan ehdottanut vanhemmallesi, että hän vähentäisi juomistaan ?
- (A) Oletko koskaan tuntenut itseäsi vihaiseksi vanhempiesi juomisen vuoksi ?
- (G) Oletko koskaan tuntenut syyllisyyttä vanhempiesi juomisen vuoksi ?
- (E) Ottaako kukaan perheenjäsenistäsi alkoholia heti herättyään ensimmäiseksi aamulla ?

Erilaisia päihdehuollon asiakkuuksia ja päihdetyön tekotapoja - erilaisten vuorovaikutusten mahdollisuuksia:

Harjoitukset

- Harjoitus E1 : Antti/Elina edessäsi....
- Harjoitus E2: Antti/Elina edessäsi...
- Harjoitus M3: Lapset edessäsi...
- Harjoitus T4: Lapset edessäsi...

Palvelutarpeen määrittely: Antti asunnossaan

Palvelun tarpeen määrittäminen

- Suomen lainsäädäntö korostaa riittävien terveys- ja sosiaalipalvelujen järjestämistä.
- Perustuslain (731/1999,19§) mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.
- Kansanterveyslaissa (66/1972) ja Erikoissairaanhoitolaissa (1062/1989) korostetaan useaan kertaan tarpeen mukaista hoitoa ja palveluja.

Palvelun tarpeen määrittäminen

- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992,3§) määrittelee potilaan oikeudeksi saada terveydentilan edellyttämää terveyden- ja sairaanhoitoa.
- Kaikissa em. Laissa korostuu tarve: oikeus on (vain) siihen, mitä terveydentila edellyttää. Mikään näistä laeista ei kuitenkaan määrittele tarkemmin tarvetta.
- Osassa on vanhahtava käsitys, että tarve on pääasiassa vain lääkäripalvelujen tarvetta, jota määrittää potilaan lääketieteellinen diagnoosi.

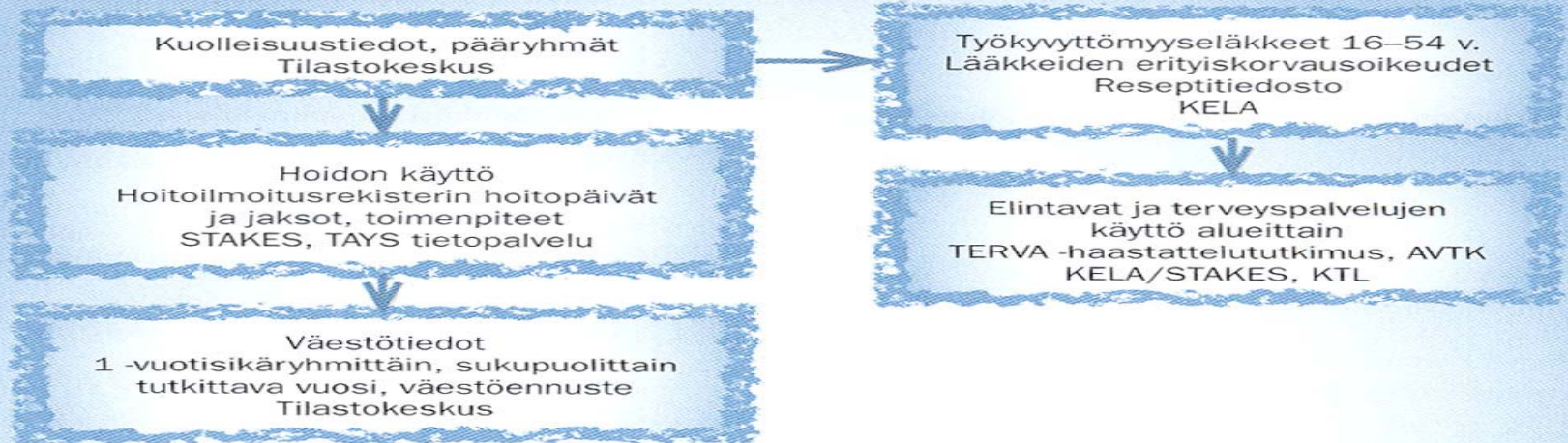
Palvelun tarpeen määrittäminen

- Kuitenkin suuri osa terveydenhuoltopalvelujen tarpeesta on erityyppistä hoidon, hoivan, tuen, neuvonnan tai ohjauksen tarvetta.
- Valtionosuuksien vähennettyä ja laman jälkeen palvelujen tarjontaa ei enää voida vuosittain lisätä, vaan se pysyy entisellä tasolla tai vähenee.
- Terveydenhuollon eettinen velvoite on tarkempi terveydenhuollon palvelujen tarpeen määrittäminen ja siihen vastaaminen.

Terveyspalvelujen suunnittelukompassi

- Strateginen suunnittelu:
 - Tehdäänkö oikeita asioita ?
 - ← kysyntä, tarve ja terveyspolitiikka
- Operatiivinen suunnittelu:
 - Tehdäänkö asioita oikein ?
 - ← hallinnollisesti, ammatillisesti ja kokemuksellisesti oikein

1. Aineistojen kokoaminen

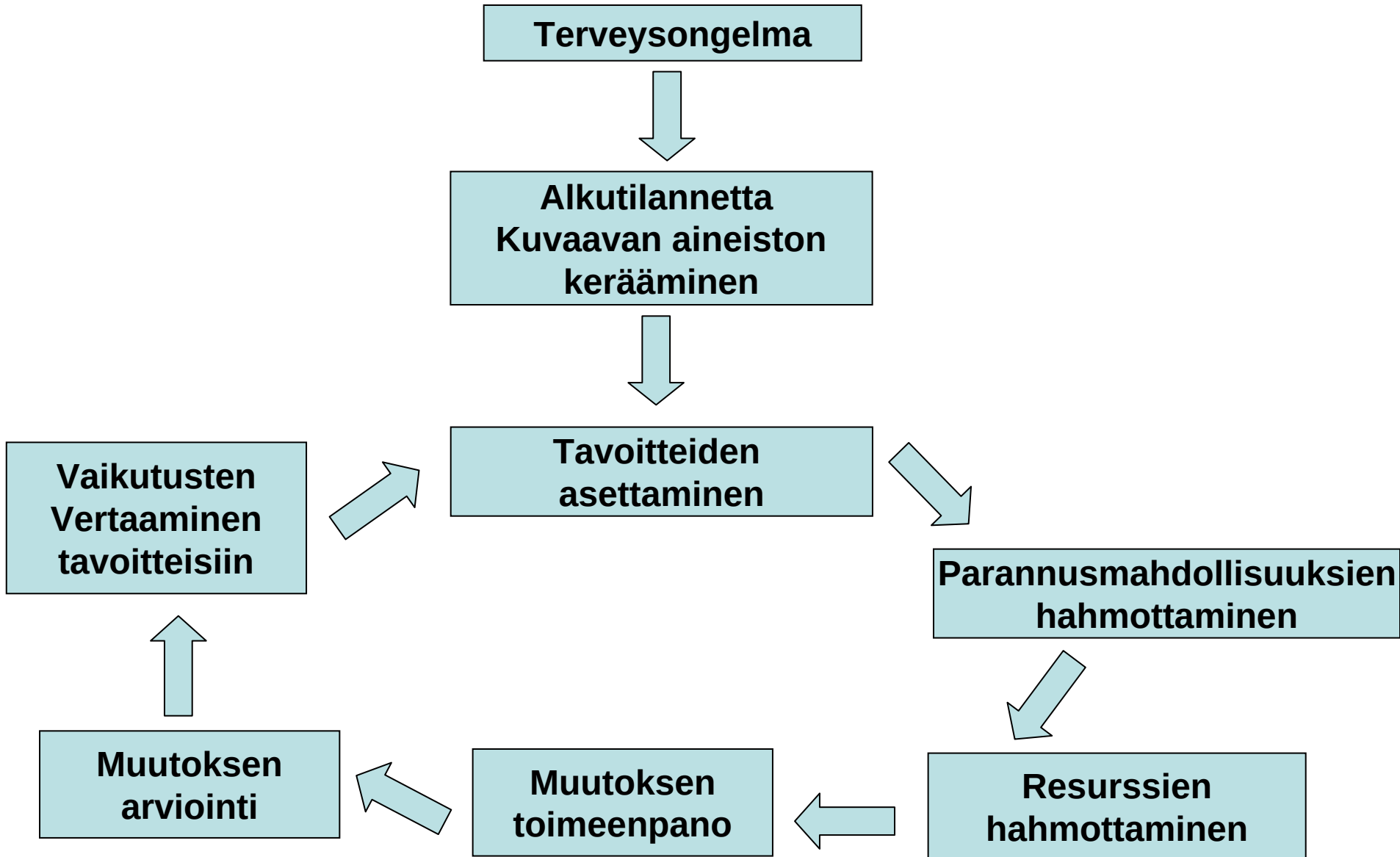
2. Tilastojen analyysi

3. Johtopäätökset ja suositukset

Kuva 1. Väestön hoidontarpeen arviointi: projektin kulku ja toteutus (UHOTA ja TEHOTA).

Terveysten oikeudenmukaisuuden auditointisykli (Hussey R, Johnstone F 2001)

Tarvenäkökulmat - kenen tarve?

1. Sairauslähtöinen
 2. Tarjontalähtöinen
 3. Asiantuntijalähtöinen
 4. Käyttäjälähtöinen
 5. Potilastyön
 6. Väestöntason
 7. Terveyshyödyn
 8. Oikeudenmukaisuuden
 9. Voimavaralähtöinen
 10. Palvelujen suunnittelun
- ➔ Terveyspalvelujen tarpeen mallittaminen

PÄÄOMA

**KAUPUNGIN-
VALTUUSTO
JA HALLITUS**

**LÄÄNIN
HALLITUS**

INFOR-
MAATIO-
OHJAUS

**JOHTAVA
VIRKAMIES**

**KUNTA-
ORGANI-
SAATIO**

KAUPUNGIN- JOHTAJA

**LAUTAKU
-SOS-JATERY**

**Työnhaku ei ole
voimassa →
TTT – 20-40%**

BUD-
JETTI

KELA

**YKSITYIS-
LÄÄKÄRIT**

Hoito- ja kuntoutus-suunnitelma

PÄIHDE- HUOLTO

HOITO

Hoito- ja kuntoutus- suunnitelma

Sosiaalinen kuntoutus- suunnitelma

TOIM
TULO
TUKI

LAITOS- HOITO

Aktivointi- ja Työllistämisuunnitelma

TYÖLLIS- TÄMINEN

AMMATIN- HARJOIT- TAMINEN

APTEEKKI

**TRO-
KARI**

Integroitu hoito- suunnitelma: - velvoittaako mihinkään?

**TÄSSÄ
JA NYT**

Koulutus- suunnitelma

TUKI

**NUORISO-
TYÖNT.**

APU

KOLMAS SEKTORI

IDEO-
LOGIA

Onko hoitaminen edes mahdollista nykyisissä hoidollisissa rakenteissa : kuntaorganisaation mahdollisuudet ?

**VANKEIN-
HOITO**

UIKEUS-
LAITOS

**KHY/
OM**

**PÄIHDEONG.
VANHEMMAT**

HUOLI

**ASUIN-
ALUE**

VEROT

KUNTALAINEN

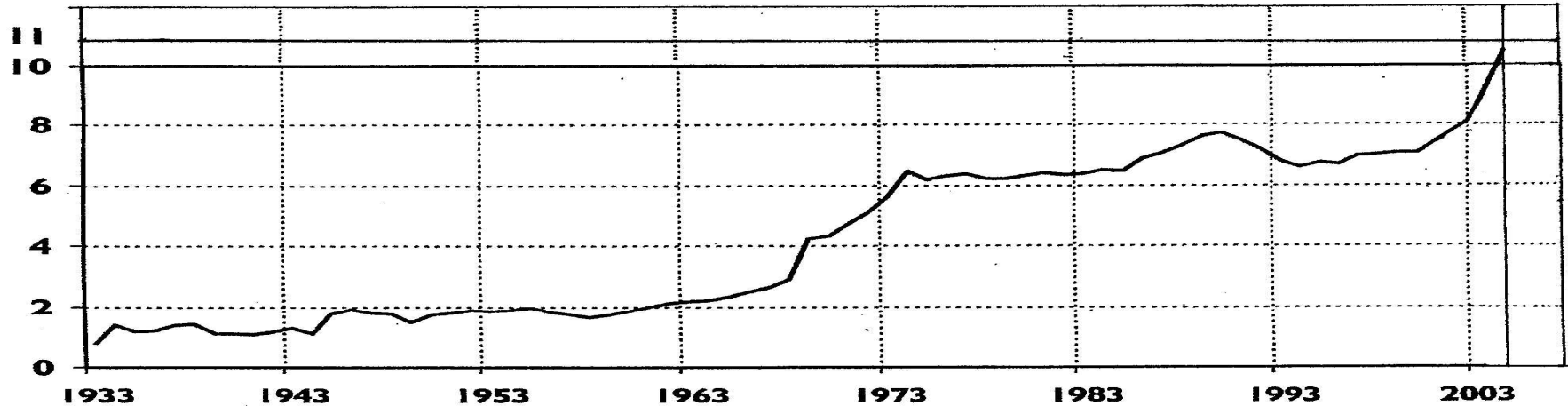
Juha Kemppinen 23.9.2001

VANKILA

VOUTI

VELAT

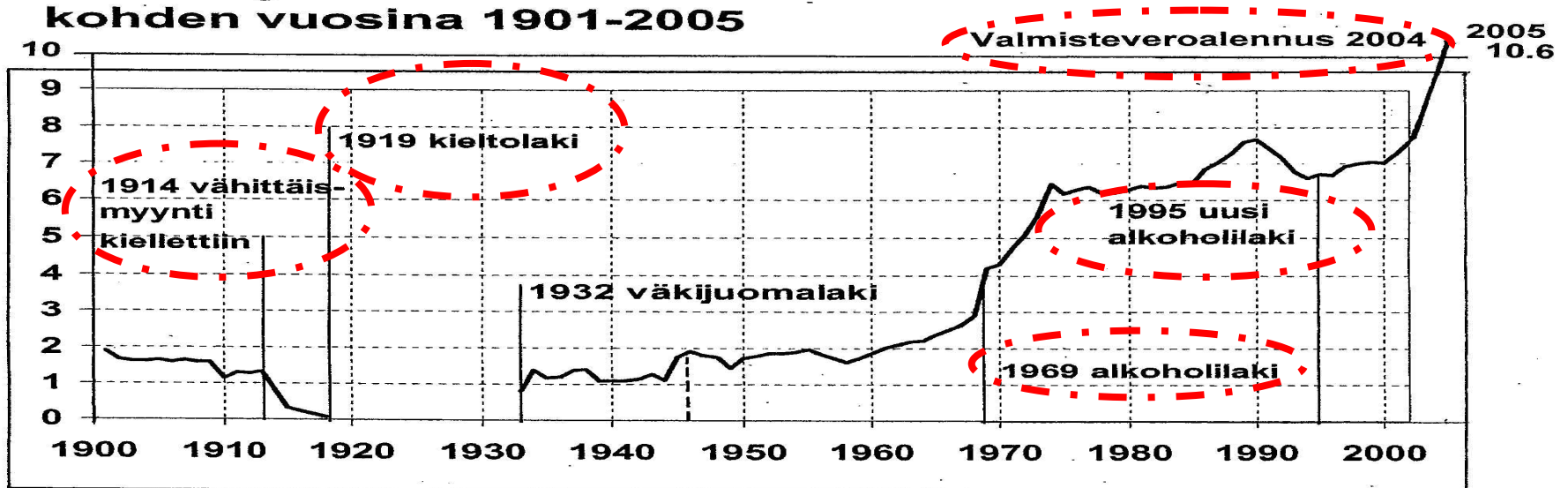
Alkoholijuomien kulutus 100 %:n alkoholina asukasta kohti v. 1933-2005

Alkoholipolitiikkamme on täysin epäonnistunut

Lauri Larme, 2006

Alkoholijuomien kulutus 100 %:n alkoholina asukasta kohden vuosina 1901-2005

yhteisövero-
tulot romahtivat

VELKAKIERRE

sos ja terv puoli ei pysy budjetissa !
määräaikainen henkilöstö pois !

Hidas, tehoton, kallis
ja vanhanaikainen
kunnallisdemokratia

lpr säästää-
mikkeli saa ?

ÄYRIN KO-
ROTUS

SANEERAUS

Lisääntyvät subjektiiviset
oikeudet ja valtionosuus
vähenee

TASAPAINOTUS-
ONGELMIA

SÄÄSTÄMINEN

erikoissh ?
sairaala ?
päivähoito?

KAUPUNGIN TALOUDEN
RAKENNE EPÄTERVE

sosterv 60%
verotuloista

<1000 e/ as

INVESTOINTITA-
SO ALENEE

LISÄÄ
LAINAA

kv:n lupa:
sast +7465 me
vap + 0.210 me
invest + 11.653 me

+ 150 e/as

KATE PIE-
NENEE

Ei ole varaa
investointeihin,
ei uusia
resursseja ?

KASVAVAT LAI-
NANHOITOKULUT

konsernitase
+200 e/as

Käyttökate
pienenee

terveys- ja sosiaalipoliittinen ratkaisu ?

ICD- 9 Yleiset Lääketieteelliset tilat:

Infektiot ja loistaudit

Kasvannaiset

Endokriiniset, ravitsemukselliset, metaboliset
ja immunitettihäiriöt

Raskaus -, synnytys - ja lapsivuodekomplikaatiot

Synnynnäiset anomaliat

Epämääräiset olosuhteet, vammat ja myrkytykset

Verisairaudet

Aistin- ja keskushermostosairaudet

Verenkertoelimistön sairaudet

Hengityselinsairaudet

Ruansulatuskanavan sairaudet

Virtsateiden sairaudet

Iho- ja ihonalaiskudoksen sairaudet

Tuki- ja liikuntaelinsairaudet

Päihteiden laukaisemat tilat :

Amnestinen oireyhtymä

Delirium

Dementia

**Päihteisiin liittyvät tai laukaisevat
lääketieteelliset tilat:**

Rytmihäiriöt

Verenkuvamuutokset

Kardiomyopatiat

Ruokatorvikohjut

Gastriitti

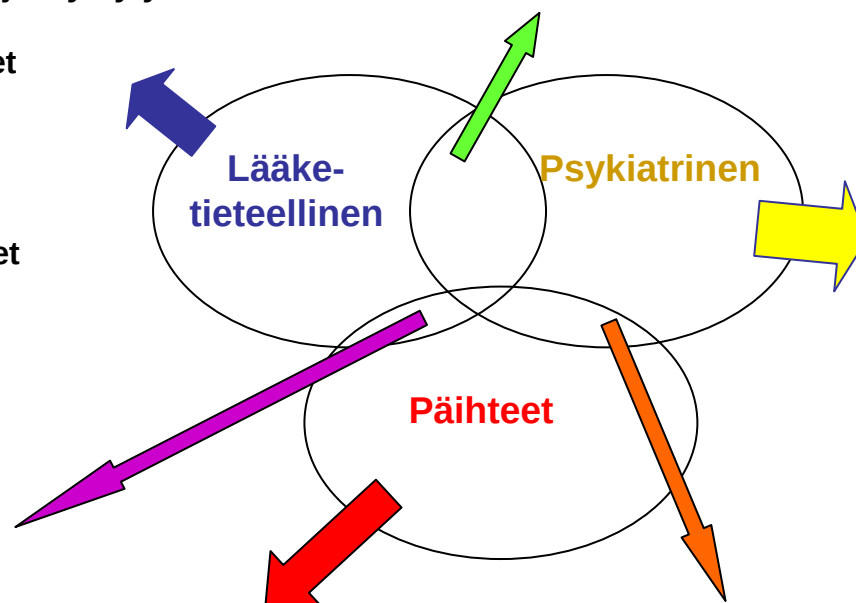
Hepatiitti

Haimatulehdus

Myopatiat, neuropatiat jne

**Päihteisiin liittymättömät amnestiset oireyhtymät,
Delirium, Dementia, Lääketieteellisiin
tiloihin vaikuttavat psykologiset tekijät,
Lääketieteellisestä tilasta johtuvat psykiatriset
tilat:**

Katatonia, Persoonallisuuden muutos, somaattisesta
tilasta johtuva psykiatrinen sairaus

Akseli I :

Lapsuus- ja nuorisopsykiatri-
set häiriöt

Skitsofrenia ja muut psykoosit

Mielialahäiriöt

Ahdistuneisuushäiriöt

Itseaiheutetut häiriöt

Dissosiaatiohäiriöt

Seksuaaliset ja sukupuoli-
identiteettihäiriöt

Syömishäiriöt

Unihäiriöt

Impulssikontrollihäiriöt

Sopeutumishäiriöt

Akseli II:

Persoonallisuushäiriöt

Kehitysvammaisuus

V koodi tilat

**Päihteiden laukaisemat
tilat:**

Psykoottiset häiriöt

Mielialahäiriöt

Ahdistushäiriöt

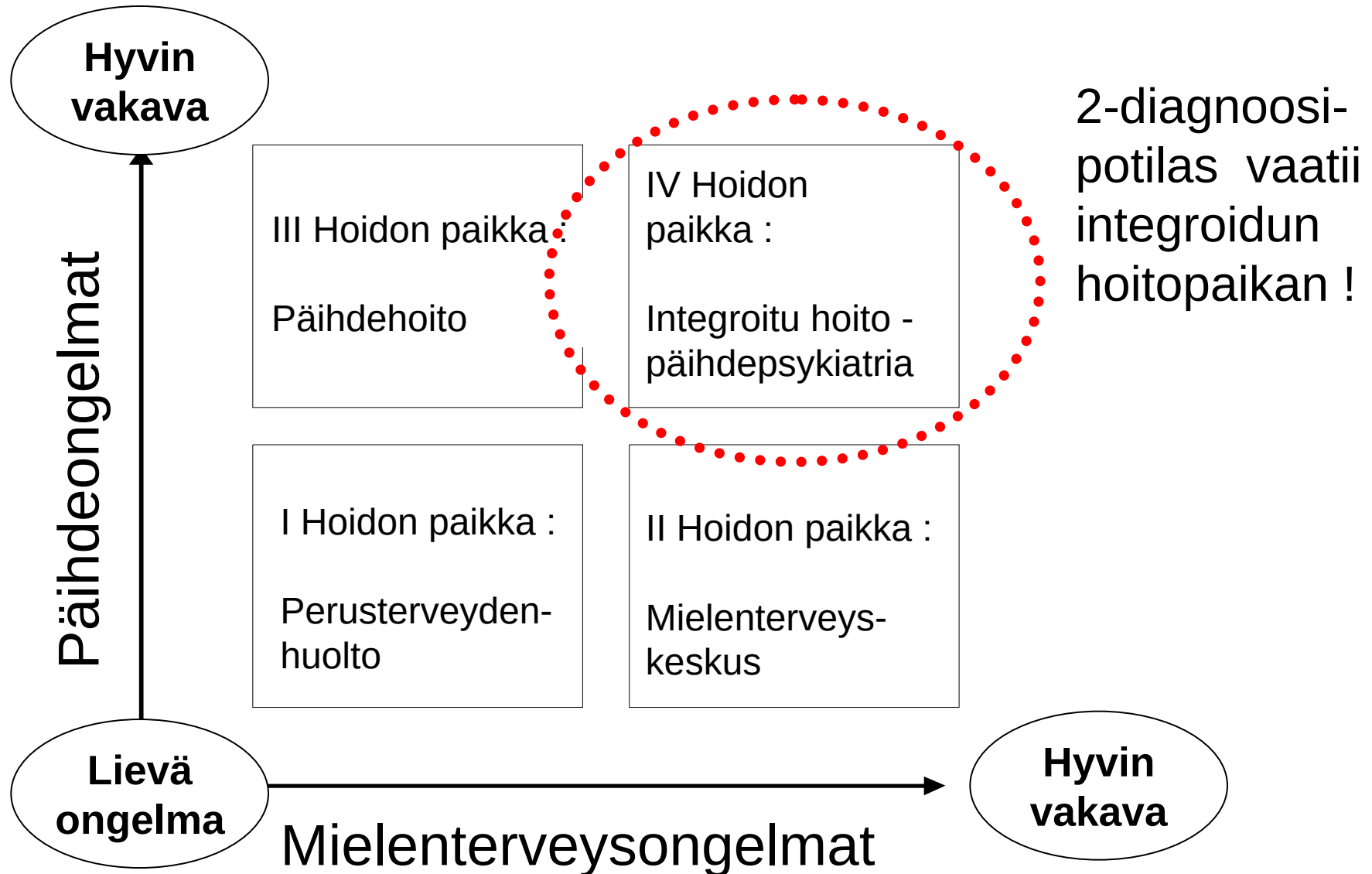
Seksuaalitoiminnan häiriöt

Unihäiriöt

... NAS

Lääkeaineiden laukaisemat tilat

Hoidon standardit : 4-kenttämalli

Imatran päihdekliniikka 2000-2002 (hoitoprosessi):

*Juha Kemppinen,
14.2.2001*

Taso:

Ympäristö

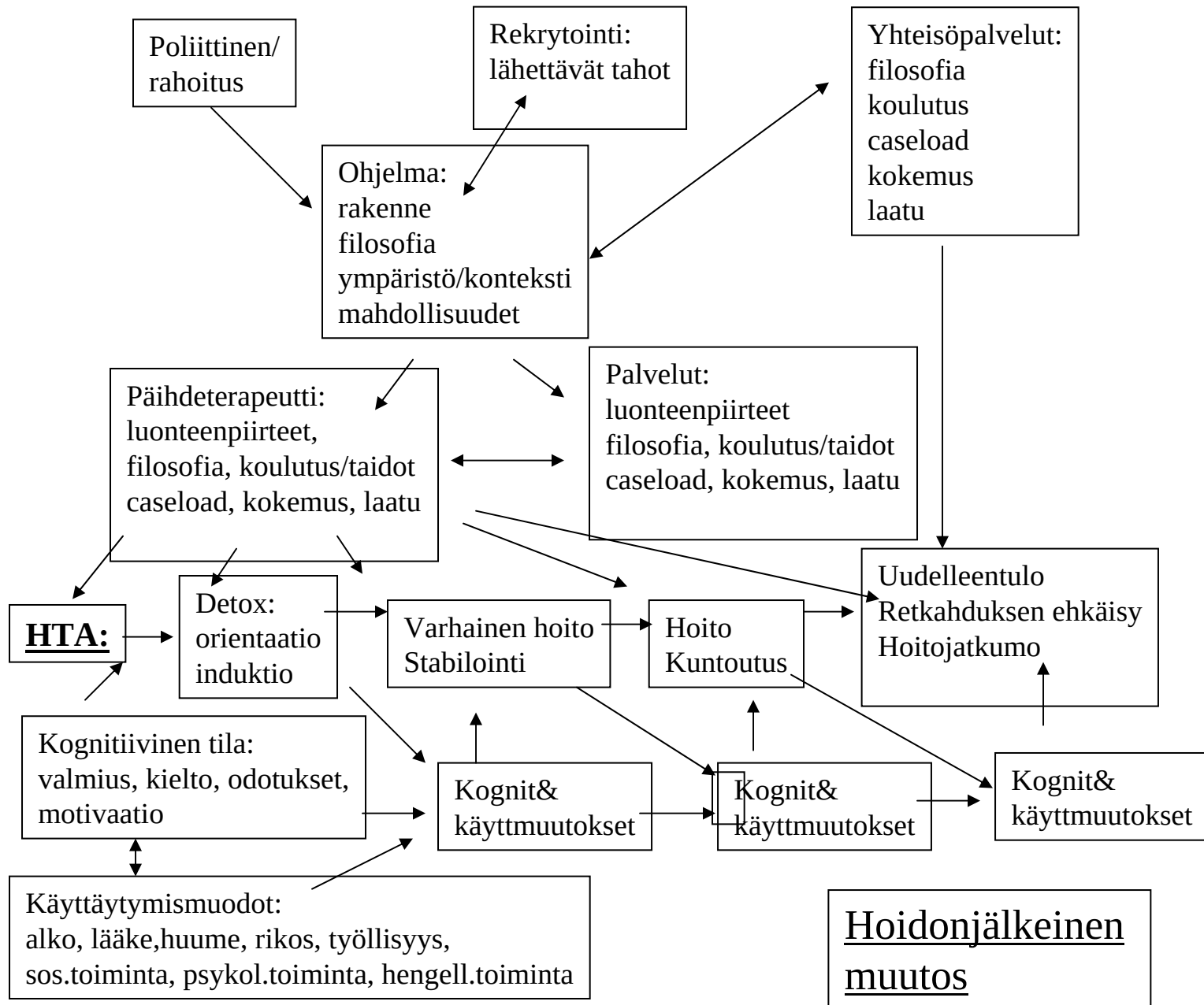
Ohjelma/
alatyypit

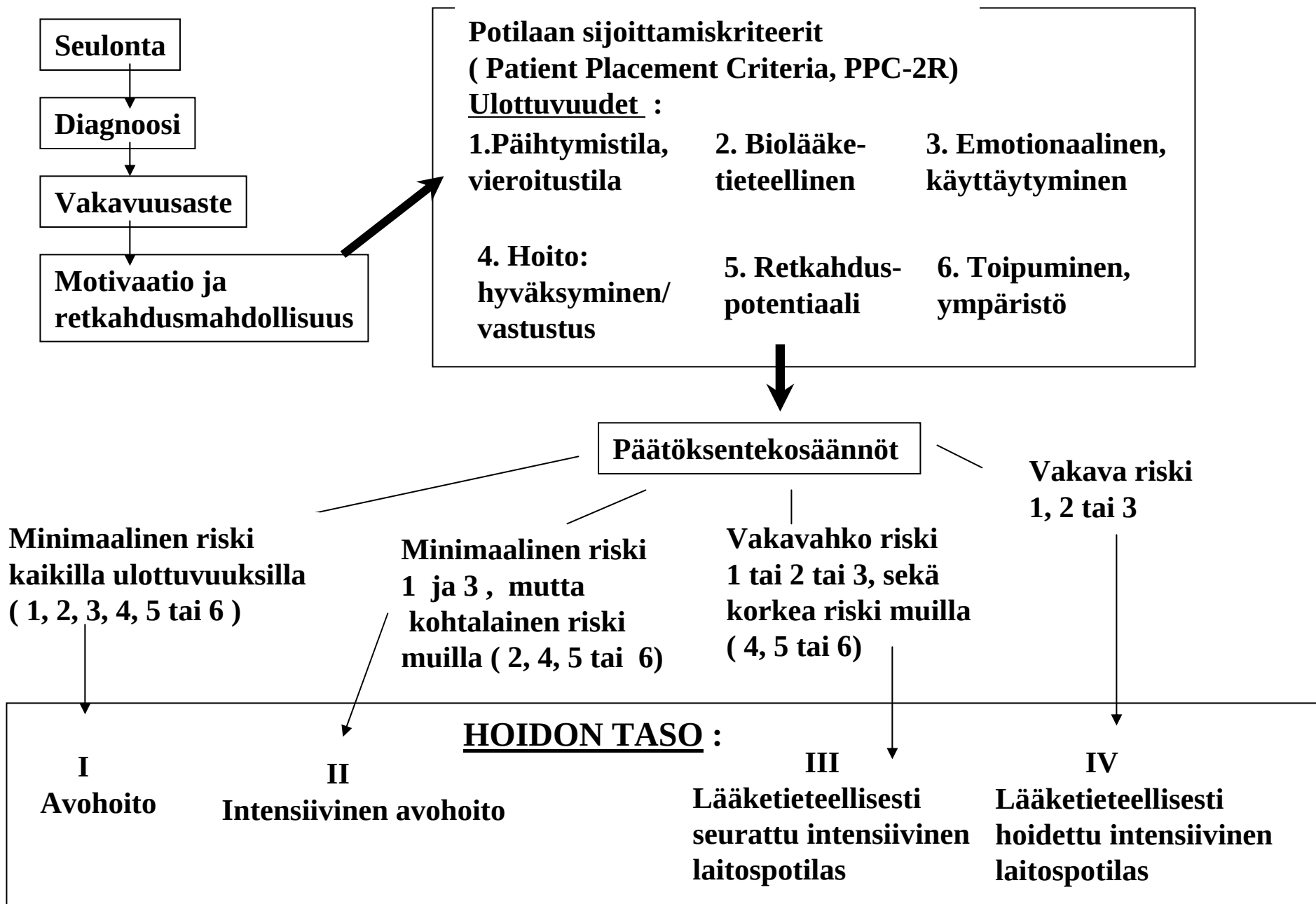
Konsultointi/
palvelut

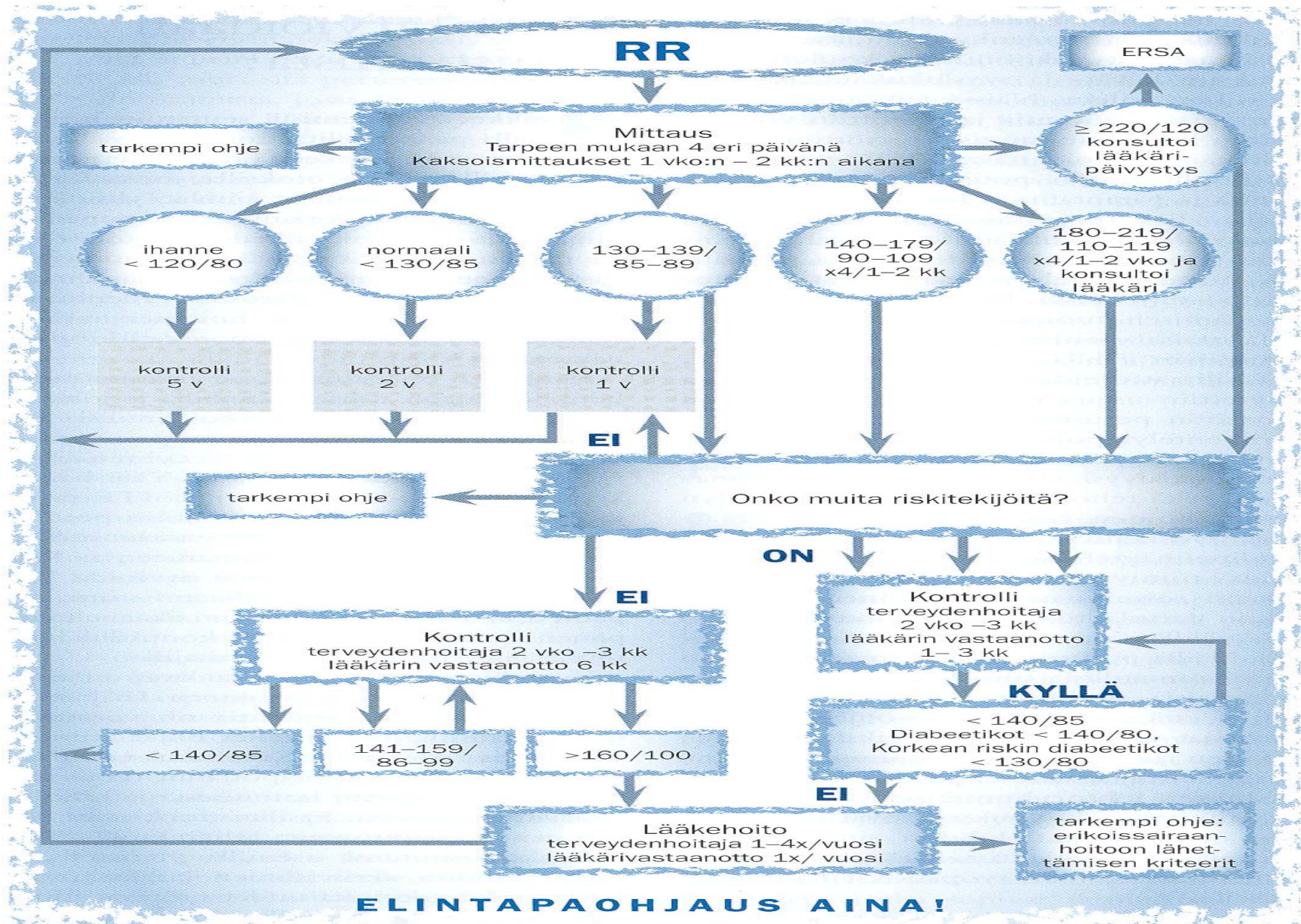
Hoito
Suunnitelma

Asiakas

Hoitoon-
tulo

Kuva 1. Verenpaineen hoitokaavio Helsingin kaupungissa (lähde: muokattu Ketola E, Tala T, 2004).

Taulukko 2. Esimerkki alueellisen hoitoketjutekstin sisällöstä (lähde: Nuutinen M, 2000b).

Diagnoosi- tai oirekohtainen hoitoketju	
1. Diagnoosi tai oire	Voi olla mikä tahansa alueella tärkeäksi katsottu oire- tai potilasryhmä Otsikon alla voidaan esittää ne keskeisimmät asiat kyseisen diagnoosin tai oireen osalta, joita halutaan erityisesti painottaa Voidaan myös esittää hoidon tavoite eri potilasryhmien osalta
2. Hoitoketjusta vastaavien nimet (työryhmä)	Yhdyshenkilöt alueella ja sairaanhoitopiirissä Muut erikoissalat, joita hoitoketju sivuaa tai koskee, ja niiden edustajien yhteystiedot
3. Terveyskeskuksessa tehtävät diagnostiset tutkimukset	Luettelomaisesti Tarvittaessa viittaus Käypä hoito -suositukseen tai Lääkärin CD (LCD) -tekstiin
4. Aiheet erikoissairaanhoidon läheteeseen	Luettelomaisesti Tarvittaessa kiireellisyysperusteet (päivystys, kiireellinen lähete, normaali lähete) Tarvittaessa viittaus Käypä hoito -suositukseen tai LCD-tekstiin
5. Keskeiset läheteessä vaadittavat tiedot	Luettelomaisesti Tarvittaessa viittaus Käypä hoito -suositukseen tai LCD-tekstiin

6. Erityistason hoidonporrastusperiaatteet
Pääperiaatteet työnjaosta potilasryhmän hoidossa
Terveyskeskus, etäpoliklinikka, aluesairaala, keskussairaala, yliopistollinen sairaala
7. Hoito erikoissairaanhoidossa
Hoidon yleiset periaatteet ja viittaukset hoitosuosituksiin tai muuhun näyttöön
Hoitojakson arvioitu kesto ja siihen vaikuttavat seikat (soveltuvien osin)
8. Jatkohoitoperiaatteet terveyskeskuksessa
Jälkiseuranta ja uusintakäynnit terveyskeskuksessa
Kuntoutusasiat
9. Muut erityisasiat
Yhteistyö muiden terveydenhuollon tai sosiaalitoimen edustajien kanssa
10. Kirjallisuusviitteet
Julkaistut hoitosuositukset
Keskeiset LCD-tekstit aiheesta
Muut kirjallisuusviitteet
Kirjallisuusviitteet merkitään Duodecimin kirjoitusohjeen mukaan

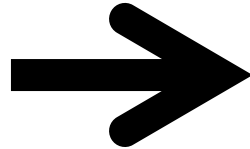
Iltapäivän sessio

- Työryhmäharjoitus : Ongelmat tavoitteiksi
- Työryhmäharjoitus : Kritiikin vastaanottaminen ja antaminen

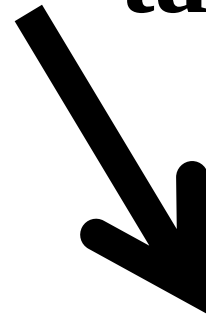
Ongelmien noidankehä

**Muuta
ongelmat
tavoitteiksi !**

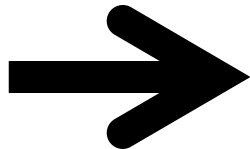
Ongelmien
kuvaaminen

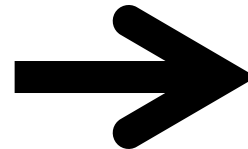
Syiden
pohtiminen

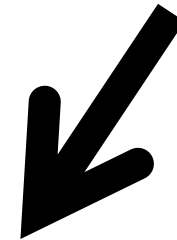
Ei toivottua
muutosta

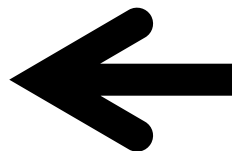
Muutoksen
puutteen
selittäminen

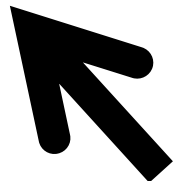
Syyttävät
selitykset

Huono
yhteistyö

Ei ratkaisui-
ideoita

Erimielisyyden syveneminen:

Haittojen alleviivaaminen

Tois(t)en motiivien arvailu

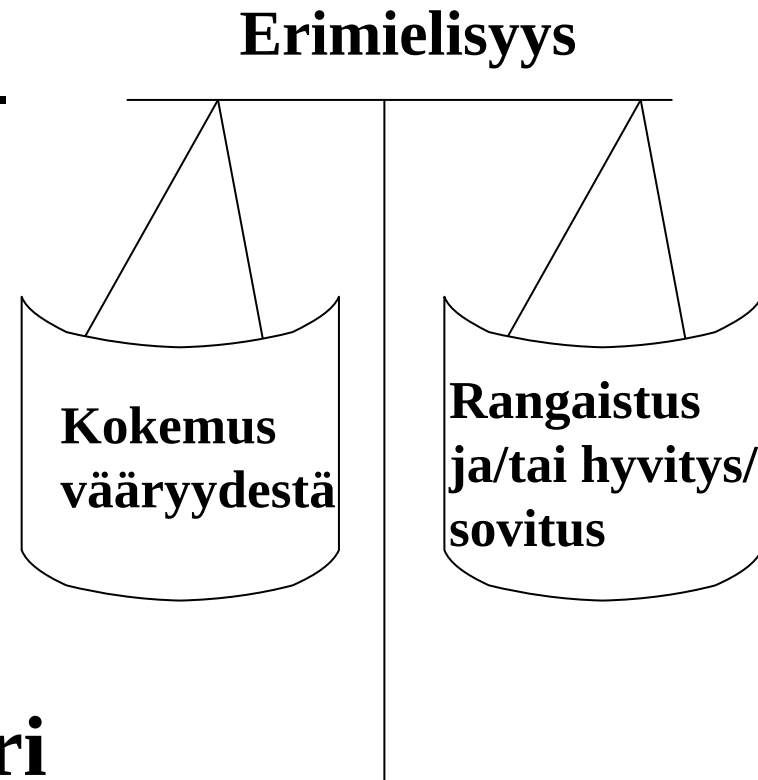
Tulkinta – toinen ei muuta näkemystään?

➔ yritys puhua toiset ympäri

Voimakeinoilla uhkailu

Loukatuksi tulleilla on tapana kuvitella kostoja, koska ei ole saanut oikeutta

Kostossa on kysymys oikeuden omiin käsiin ottamisesta.

Ongelman kuvaus

Syiden analysointi

Syyttävät selitykset

Loukkaantuminen

Huono tunnelma

Ei yhteistyötä

Ei ideointia

Ei edistystä

Tavoitteen kuvaus

Edistyksen näkeminen

Kannustavat selitykset

Onnistumisen ylpeys

Mukava tunnelma

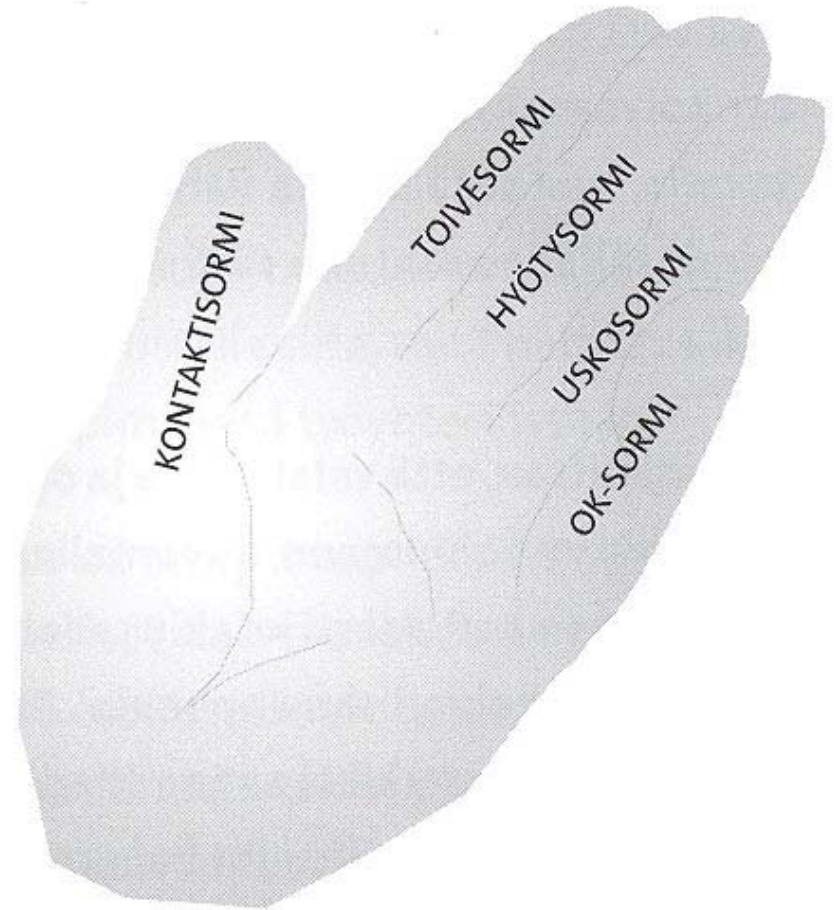
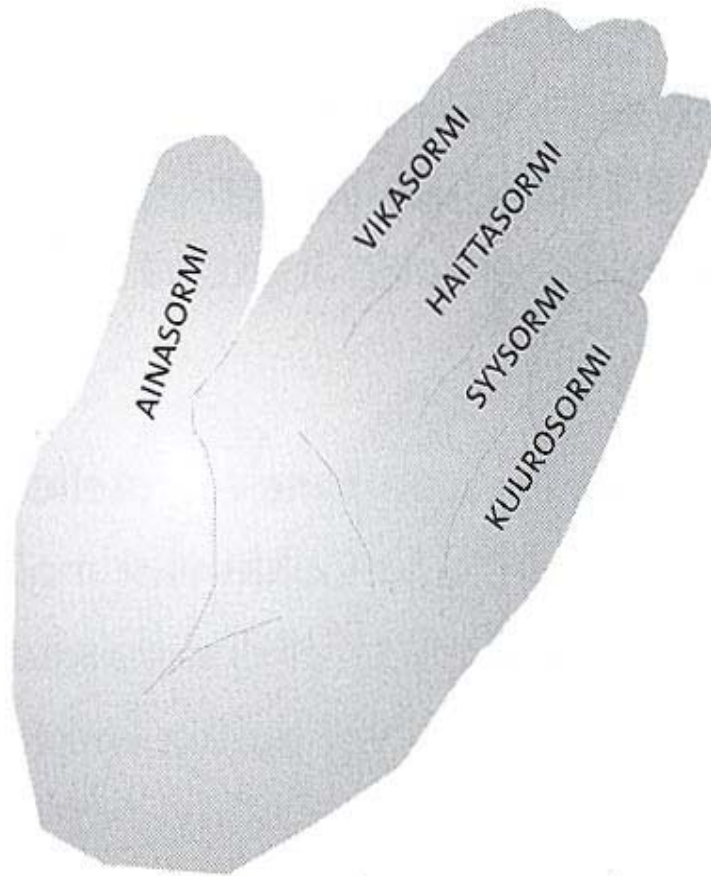
Hyvä yhteistyö

Kehittämisideoita

Edistysaskelia

Kritiikin vastaanottaminen ja antaminen

Ben Furman ym, Työpaikan pelisäännöt ja kuinka ne tehdään, 2004